

ХАРАКТЕРИСТИКИ КРАЄВИДІВ ЯК КРИТЕРІЙ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ТА ПРОСТОРОВОГО ПРИСТОСУВАННЯ ДЕГРАДОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ І ШЛЯХИ ЗРОСТАННЯ ЇХ АТРАКЦІЙНОСТІ

Габрель М.М., Герич О.Т.

Національний університет "Львівська політехніка"

Постановка проблеми. Вплив людини на середовище має в основному негативний характер. Найбільші зміни відбулися у другій половині ХХ ст., стосуються вони всіх елементів середовища західного регіону України і зазвичай є складними щодо усунення. Із-за застарілих технологій та активного використання природних ресурсів деградація середовища продовжується. Прикладом такої діяльності в регіоні є видобування та переробка сірки у Новому Роздолі та Новояворівському Львівської області. Зі 100 екологічно небезпечних об'єктів України шість перебуває саме у Львівській області: у Миколаївському районі два – Роздільське ДГХП «Сірка» і ВАТ «Миколаївцемент». На гідроспорудах Роздільської ДГХП «Сірка», що знаходиться в басейні річки Дністер, нагромаджено критичний об'єм калійних розсолів, які періодично скидаються в річку. Особливістю гірничо-видобувної галузі є тривалий термін експлуатації родовищ. У зв'язку з зупиненням виробництва на Роздільському ДГХП «Сірка» продовжуються зсувні явища в бортах сірчаного кар'єру, що загрожує жителям прилеглих населених пунктів. Нависла загроза руйнування дамб хвостосховища і прориву відходів хімічного виробництва у р. Дністер – водну артерію Західної України та Молдови.

Складна екологічна ситуація в регіоні збіглася в часі з економічною кризою. Вплив її на навколишнє середовище має подвійний характер – з одного боку, внаслідок скорочення виробництва зменшилися викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, з другого, залишилися місця складування токсичних відходів, а також деградовані післяпромислові ландшафти, що є великою загрозою для навколишнього природного середовища, знижує атракційність та інвестиційну привабливість регіону.

Низку негативних наслідків діяльності з видобутку та переробки сірки можна сьогодні усунути шляхом рекультивації, яка мала б на меті повернути первинні властивості zdegradovanih територій, а інколи й відтворити їх первинний вигляд.

Отож актуальним є завдання активації рекультиваційних робіт на деградованих та порушених фрагментах природного середовища.

Цілі статті. Визначення та оцінка характеристик краєвидів, урахування цих складових в опрацюванні проектів рекультивації та використанні деградованих просторів.

Аналіз останніх Як показує практика, у цій діяльності основна увага акцентується на геологічних та біологічних компонентах змінених ландшафтів. Недостатньо аналізуються характеристики краєвидів (цілісність, атракційність простору та міра його змінності) в опрацюванні підходів до рекультивації деградованих територій та виборі шляхів їх ефективного використання. Постає вимога аналізу краєвидів, визначення цілісності, рівня атракційності виднокраю досліджуваної території та якісні й кількісні показники змінності середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження Аналізована територія розміщена в південній частині Львівської області в передгірській зоні Карпат на відстані 60 км від Львова. Адміністративно територія належить до Миколаївського району Львівської області. Територіальні межі дослідження охоплюють територію Новороздільської локальної системи розселення (понад 50 кв км). Детально аналізується ділянка, що включає колишні

кар'єри сірки, заклади переробки ДП "Сірка", а також зовнішні складування породи, відстійники води та території санітарно-захисних зон (загальною площею близько 20 км кв). Ця територія примикає безпосередньо з південного напрямку до м. Нового Роздола.

Часові межі. Робота розпочалася у 2004 році під час опрацювання "Демонстраційного проекту просторового розвитку Миколаївського району" та продовжувалася авторами впродовж наступних років.

Методики. Частина роботи стосовно аналізу містобудівних зв'язків у межах деградованих та порушених територій, зміни структури і функцій середовища виконувалася на доступних картографічних матеріалах. Аналіз атракційності проведено з використанням методики порівняння позитивних та негативних елементів промислового, післяпромислового та рекультивованого середовища. Міра антропогенізації (антропогенних змін) території визначалась як співвідношення антропогенних та природних складових на різних фрагментах території.

Аналіз краєвидів відбувався поділом території на квадрати поверхнею 0,25 км кв (500x500 м), виділення на цій основі просторів однакової атракційності та антропогенних змін. Важливе значення мало врахування особливостей візуального сприйняття та визначення експертів для оцінки краєвидів. Візуальне сприйняття узгоджувалося з існуючою системою транспортних та пішохідних комунікацій, а експертами виступали автори статті.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. Структурно-функціональні зміни території, що відбулися в минулому столітті, негативно вплинули на характер і стан середовища.

2. Краєвиди деградованих територій виявили на окремих фрагментах високий рівень атракційності, на що вплинула рекультиваційна діяльність. Враховуючи водно-рекреаційне використання колишніх кар'єрів і територій, що прилягають до них, можна стверджувати, що надалі атракційність краєвидів зростатиме.

3. Заходи з рекультивації та просторової організації деградованих територій мають бути скеровані на збільшення зв'язності елементів середовища, підвищення їх атракційності та повернення до природних характеристик.

1. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень.
2. Проектирование курортов и зон отдыха. – К.: «Будівельник», 1975. – 176 с.
3. Методические рекомендации по архитектурно-планировочной организации мест ингородного кратковременного отдыха. – К.: НДПП містобудування, 1992. – 48 с.
4. Архитектурное проектирование промышленных предприятий. – М.: Стройиздат, 1973. – 228 с.
5. Районная планировка в Украинской ССР. – К.: Будівельник, 1982. – 192 с.
6. Гайдин А. М. Яворівське озеро – перлина Львівщини: просп. / А. М. Гайдин, І. І. Зозуля. – Львів, 2003. – 32 с.
7. Перевозников Б. Ф. Разработка и последующее использование притрассовых карьеров / Б. Ф. Перевозников, Г. Н. Плужник, В. Е. Филиппов // Автомобильные дороги. – 1986. – № 11. – С. 21-22.
8. Плужник Г. Н. Нормативне требования и методологические основы устройства карьеров-водоемов: сб. науч. работ. – К.: Укртиппроект, 1998. – С. 270-273.
9. Лобов И. М. Градостроительная эффективность использования нарушенных территорий Донецко-Макеевской агломерации // Инженерная геодезия. – К. – 2000. – Вып. 42. – С. 143-149.